

KIESRAAD

De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
Postbus 20011
2500 EA 's-Gravenhage

Onderwerp

Advies over de wijziging van de Kiesregeling in verband met de definitieve invoering van het nieuwe stembiljet voor kiezers buiten Nederland

KIESRAAD

Datum

27 juni 2022

Ons kenmerk

2022-0000327717

Inlichtingen

mr. R.N.A. Al
T 070-4266266

Blad

1 van 5

Bezoekadres

Muzenstraat 85
2511 WB Den Haag

Postadres

Postbus 20011
2500 EA Den Haag

Internetadres

www.kiesraad.nl

E-mailadres

kiesraad@kiesraad.nl

Inleiding

In uw brief van 13 mei 2022 verzocht u de Kiesraad een advies uit te brengen over de wijziging van de Kiesregeling in verband met de definitieve invoering van het nieuwe stembiljet voor kiezers buiten Nederland (hierna: de ontwerpregeling). De afgelopen jaren hebben experimenten plaatsgevonden met dit kleinere stembiljet. Het kleinere formaat vergemakkelijkt de toezending aan de kiezers die per post stemmen. Ook het per post terugsturen van het kleinere stembiljet is eenvoudiger.

Inmiddels is besloten dat er voldoende aanleiding is om het kleinere stembiljet voor gebruik buiten Nederland definitief in te voeren.¹ De Kiesraad adviseerde eerder over de wetswijziging en de nadere uitwerking daarvan.² In de wijziging van de Kiesregeling waarover nu advies wordt gevraagd, staan de te gebruiken standaardformulieren (modellen) centraal. Het advies treft u hierbij aan.

Samenvatting

Het stembiljet dat kiezers buiten Nederland gaan gebruiken heeft een kleiner formaat (A4) dan het biljet dat in het stemlokaal wordt gebruikt. Informatie voor kiezers blijft bij het gebruik van belang. Op enkele plekken denkt de Kiesraad dat de modellen meer informatie kunnen bevatten om te zorgen dat kiezers goed in staat zijn vanuit het buitenland te stemmen. De Kiesraad suggereert bijvoorbeeld om op het stembiljet de instructie op te nemen dat de kiezer deze invult met een kleur met voldoende contrast.

¹ *Kamerstukken I* 2021/22, 35670. Deze wijziging wordt hierna ook wel aangeduid als 'de aanstaande Kieswet'.

² Deze adviezen van 13 juli 2020 en 28 maart 2022 zijn te vinden op www.kiesraad.nl.

Datum
27 juni 2022

Kenmerk
2022-0000327717

Onderdeel
Kiesraad

Blad
2 van 5

Omdat de namen van de kandidaten niet meer op het stembiljet staan, maar op een apart overzicht, is het belangrijk dat het overzicht precies en volledig is. Maar in het voorgestelde overzicht ontbreekt onder meer de geslachtsaanduiding van kandidaten. De Kiesraad adviseert het voorgestelde overzicht aan te vullen met alle kandidaatsgegevens die anders op het stembiljet hadden gestaan.

In de ontwerperegeling worden ook enkele formulieren vastgesteld voor de registratie van kiezers en voor partijen die een logo willen registreren dat op het stembiljet voor kiezers buiten Nederland kan staan. Soms kan extra uitleg op de formulieren behulpzaam zijn, bijvoorbeeld over het meesturen van het kopie identiteitsbewijs. Ook raadt de Kiesraad aan om te zorgen dat het partijen duidelijk is dat een logo apart wordt geregistreerd en alleen betrekking heeft op landelijke verkiezingen.

1. Nieuw stembiljet

Het nieuwe stembiljet biedt vanwege zijn kleinere formaat geen ruimte om dezelfde gegevens te tonen als het stembiljet dat normaal gesproken wordt gebruikt. In plaats daarvan kleurt de kiezer zowel een lijstvakje als een kandidaatsvakje in. Het staat de kiezer vrij om daarvoor schrijfgerei te gebruiken dat deze voorhanden heeft, dat kan ook met een andere kleur dan rood. Wel achtte de Kiesraad het eerder van belang dat de kiezer er in de voorlichting op wordt gewezen een kleur met voldoende contrast te gebruiken.³ Gelet daarop verdient het volgens de Kiesraad aanbeveling om deze instructie ook op het stembiljet zelf op te nemen.

Op het stembiljet staan geen namen van kandidaten, er kan alleen gekozen worden uit hun nummer op de lijst (model M 6-1). Voor de namen van de kandidaten moet het overzicht worden geraadpleegd dat de kiezer ook ontvangt (model M 6-2). De Kiesraad is van oordeel dat het overzicht van kandidaten daarmee een belangrijke functie vervult die normaal gesproken wordt vervuld door het stembiljet zelf, namelijk het precies en volledig tonen van de kandidaten waaruit de kiezer een keuze kan maken. Het overzicht moet om die reden exact dezelfde kandidaatsgegevens vermelden als die normaal gesproken op het stembiljet staan. In het voorgestelde model ontbreken de geslachtsaanduiding en eventuele nadere aanduidingen van de naam. Geadviseerd wordt om bij het model te vermelden dat de kandidaten worden gedrukt op dezelfde wijze en in dezelfde volgorde als zij op de kandidatenlijst voorkomen, met weglating van de geboortedatum.⁴ Overigens vermoedt de Kiesraad dat aan het ontbreken geen inhoudelijke keuze ten grondslag lag, immers heeft de minister al bij de parlementaire behandeling aangegeven dat het overzicht van kandidaten deze gegevens zou moeten bevatten.⁵ Hoe dat moet dient in het model tot uitdrukking te komen. Het overzicht van kandidaten wordt blijkens het model opgesteld door het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Nu er niet langer sprake

³ Advies over wijziging van de Kieswet in verband met de definitieve invoering van het nieuwe stembiljet voor kiezers buiten Nederland (advies van 13 juli 2020, te vinden op www.kiesraad.nl), Den Haag: Kiesraad 2020, p. 3.

⁴ Vgl. artikel H 2 van het Kiesbesluit en model J 20 van de Kiesregeling.

⁵ *Kamerstukken I* 2021/22, 35670, C, p. 2.

Datum
27 juni 2022

Kenmerk
2022-0000327717

Onderdeel
Kiesraad

Blad
3 van 5

is van een experiment, vraagt de Kiesraad zich af of het logisch is dat de gemeente Den Haag, als formele uitvoerder van dit proces,⁶ dit niet zelf doet.

Op het model stembiljet staat in elk lijstvakje de toevoeging '*gecombineerd met lijst ...*'. Daar moet sprake zijn van een misslag. Het aangaan van combinaties tussen verschillende lijsten in een kieskring is immers sinds de afschaffing in 2017 niet meer mogelijk.

2. Kiezers buiten Nederland

Personen die als kiesgerechtigde buiten Nederland zijn geregistreerd kunnen op verschillende manieren aan de stemming deelnemen: in een stemlokaal in Nederland, bij volmacht of per post. Met ingang van de aanstaande wijziging van de Kieswet krijgt een kiezer die per post wil stemmen, het stembiljet in beginsel per e-mail toegestuurd. De kiezer print deze uit en stuurt het biljet per post terug. Om die reden vereist het registratieformulier vermelding van het e-mailadres. De Kiesraad heeft er eerder aandacht voor gevraagd dat het actueel houden van het e-mailadres door de kiezer van groot belang is.⁷ Het registratieformulier (model D 3-1) wijst kiezers er in de begeleidende tekst van rubriek 4a wel op om het e-mailadres in te vullen, maar de Kiesraad lijkt het verstandig daaraan toe te voegen '*[...] en dat u een eventuele wijziging tijdig doorgeeft*'.

De kiezer stuurt bij zijn registratie een kopie van een geldig identiteitsbewijs mee als bewijs van de Nederlandse nationaliteit. De Kiesraad adviseert om in het model D 3-1 de toelichting op te nemen dat meegestuurd moet worden een volledige kopie van het identiteitsbewijs (dus zonder gegevens af te schermen en indien van toepassing met inbegrip van de achterzijde van het document), zodat de gegevens vergeleken kunnen worden met die op het registratieformulier. Ook kan het helpen om op het formulier de instructie op te nemen dat de kiezer diens gegevens invult zoals die ook op het identiteitsbewijs staan. Bij bijvoorbeeld een afwijkende (partner)naam kan het anders lastig zijn de Nederlandse nationaliteit van de verzoeker aan de hand van het kopie identiteitsbewijs vast te stellen.

In aanloop naar een stemming krijgt een kiezer buiten Nederland een briefstembewijs toegestuurd. Als de kiezer dit bewijs kwijtraakt of niet ontvangt, kan deze een vervangend briefstembewijs aanvragen. In bepaalde gevallen kan het vervangend briefstembewijs ook per e-mail worden gestuurd. Zowel het aanvraagformulier (model M 6b-1) als het vervangend briefstembewijs (model M 6b-2) zijn op die mogelijkheid afgestemd. De Kiesraad heeft bij een eerdere gelegenheid al instemmend gereageerd op deze ontwerpen en dat is ook nu het geval.⁸ De combinatie van het formulier voor kiezers in Aruba, Curaçao of Sint Maarten met die voor kiezers buiten het koninkrijk komt de Kiesraad begrijpelijk voor. Ook op dit aanvraagformulier kan de kiezer erop worden gewezen een

⁶ Artikel M 6 van de aanstaande Kieswet.

⁷ Advies over wijziging van de Kieswet in verband met de definitieve invoering van het nieuwe stembiljet voor kiezers buiten Nederland (advies van 13 juli 2020, te vinden op www.kiesraad.nl), Den Haag: Kiesraad 2020, p. 3.

⁸ Advies over de wijziging van de Tijdelijke experimentenregeling stembiljetten voor kiezers buiten Nederland in verband met de invoering van een elektronisch vervangend briefstembewijs (advies van 9 november 2020, te vinden op www.kiesraad.nl), Den Haag: Kiesraad 2020.

Datum
27 juni 2022

Kenmerk
2022-0000327717

Onderdeel
Kiesraad

Blad
4 van 5

volledige kopie toe te voegen en de persoonsgegevens te vermelden die daarmee overeenkomen.

3. Tijdelijk verblijf in het buitenland

Personen die tijdelijk in het buitenland verblijven, kunnen bij landelijke verkiezingen vanuit het buitenland per post stemmen. Zij moeten in dat geval een verzoek doen om eenmalig per brief aan de stemming te kunnen deelnemen (model M 3). De Kiesraad heeft onlangs geadviseerd over een vergelijkbaar model dat hem was voorgelegd.⁹ Dat model bevatte iets uitgebreidere toelichting over het meesturen van het kopie identiteitsbewijs. De Kiesraad vermoedt dat u kiest voor die ietwat uitgebreidere versie. Voor de volledigheid herhaalt de Kiesraad nog dat eerdere advies over het vermelden dat een volledige kopie van het identiteitsbewijs moet worden meegestuurd. Omdat de inhoud op het formulier zal worden vergeleken met de gegevens op de kopie van het identiteitsbewijs, kan het ook hier helpen om op het formulier de instructie op te nemen dat de kiezer diens gegevens invult zoals die ook op het identiteitsbewijs staan.

4. Registratie logo's

In de ontwerpregeling is een aanpassing van het model G 1-1 opgenomen waarin een groepering naast registratie van een aanduiding ook registratie van een logo kan verzoeken. Hoewel het strikt genomen twee aparte verzoeken zijn, was de Kiesraad voorstander van deze integratie zodat partijen vaker naast een aanduiding ook een logo registreren.¹⁰ Dat het juridisch om een afzonderlijk verzoek gaat waar het centraal stembureau mogelijkerwijs anders over oordeelt, moet de groepering alleen niet ontgaan. De Kiesraad vindt het daarom raadzaam dat op het formulier te verduidelijken. Partijen kunnen anders mogelijk denken dat het gewenste logo de beoordeling van de aanduiding kan belemmeren, en om die reden toch van gelijktijdige registratie van een logo afzien.

Omdat registratie van een logo alleen mogelijk is bij een Tweede Kamerverkiezing (en analoog de Europese Parlementsverkiezing), kan de Kiesraad zich voorts goed voorstellen dat andere centraal stembureaus de rubriek daarover uit hun eigen registratieformulier schrappen. Die ruimte kan expliciet worden gemaakt door in de kop van rubriek 6 toe te voegen '*alleen van toepassing voor de verkiezing van de Tweede Kamer der Staten-Generaal of het Europees Parlement*'.¹¹

Verder kan uit het model verdwijnen de verwijzing naar het overleggen van een bewijs van inschrijving bij de Kamer van Koophandel, nu de verplichting voor het overleggen hiervan door de groepering straks niet meer vereist is.¹¹ Bij de algemene gegevens (rubriek 2 van het model) kan volgens de Kiesraad optioneel ook een websiteadres worden vermeld. Het komt vaker voor dat het centraal

⁹ Advies over de wijziging van de Kiesregeling in verband met de nieuwe procedure vaststelling verkiezingsuitslagen (advies van 13 mei 2022, te vinden op www.kiesraad.nl), Den Haag: Kiesraad 2022, p. 6.

¹⁰ Advies over de wijziging van de Kieswet ter vereenvoudiging van stemmen vanuit het buitenland (advies van 5 februari 2018, te vinden op www.kiesraad.nl), Den Haag: Kiesraad 2018, p. 8.

¹¹ Derde lid van de artikelen G 1, G 2, G 2a en G 3 van de aanstaande Kieswet.

Datum
27 juni 2022

Kenmerk
2022-0000327717

Onderdeel
Kiesraad

Blad
5 van 5

stembureau de adressen van deelnemende partijen op de website heeft staan zodat kiezers zich kunnen doen informeren over de groepering. Geadviseerd wordt dit toe te voegen.

Slot

Met de definitieve invoering van het nieuwe stembiljet voor kiezers buiten Nederland en in het bijzonder de vastlegging van de modellen hiervoor in de Kiesregeling, komt een eind aan een lange periode van experimenten. Experimenten die bedoeld waren om het stemmen voor kiezers buiten Nederland eenvoudiger te maken en te zorgen dat er minder uitgebrachte briefstemmen te laat worden ontvangen. Het is goed dat deze verbeteringen nu eindelijk een vaste plek in het verkiezingsproces hebben gekregen. De Kiesraad heeft in dit advies bij diverse modellen geadviseerd extra instructie en informatie toe te voegen ter verdere ondersteuning van de gebruikers. Geadviseerd wordt in het verdere ontwerp met de gemaakte opmerkingen en aanbevelingen rekening te houden.

DE KIESRAAD,
voor deze,

(was getekend)

W.J. Kuijken,
voorzitter

(was getekend)

P.J. Young,
secretaris-directeur